

KÄSI KÄDESSÄ

Vieraasta kulttuurista tulevan perheen kohtaaminen Porin päivähoitossa

Liisa Kaikkonen ja Janica Vesa

Opinnäytetyö, kevät 2010

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Länsi

Pori

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaali- ja kasvatustieteiden suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) +

Lastentarhanopettajan kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Kaikkonen, Liisa & Vesa, Janica. Käsi kädessä. Vieraasta kulttuurista tulevan perheen kohtaaminen Porin päivähoitossa. Pori, kevät 2010, 54 s., 1 liite. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Länsi Pori. Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosiaali- ja kasvatustieteiden suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK).

Opinnäytetyön tavoitteena oli koota monikulttuurista varhaiskasvatusta käsittelevä kansio Porin kaupungin päivähoiton tarpeeseen. Kansion tavoitteena on lisätä päivähoiton henkilökunnan tietoisuutta monikulttuuristen lasten sekä perheiden kohtaamisesta. Monikulttuurisuuskansio suunniteltiin työvälineeksi, jonka tarkoituksena on yhdenmukaistaa työ- ja toimintakäytäntöjä monikulttuurisen varhaiskasvatuksen osalta.

Työ toteutettiin opinnäytetyöhankkeena. Aineistoa kerättiin tutustumalla eri kaupunkien monikulttuurista työtä käsitteleviin oppaisiin ja käsikirjoihin. Lisäksi alan kirjallisuus sekä keskustelut varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa tukivat aineiston kokoamista. Työelämän yhteistyökumppaneina toimivat Porin kaupungin päivähoito- ja varhaiskasvatuksen johtaja sekä kasvatustoiminnanohjaaja. Lisäksi yhteistyötä tehtiin erään Porin kaupungin päiväkodin kanssa. Kansion sisältö suunniteltiin kerätyn aineiston sekä työelämän tarpeiden pohjalta.

Opinnäytetyöraportissa käsitellään opinnäytetyöhankkeen etenemistä sekä monikulttuurisuuskansion rakentumista valmiiksi kokonaisuudeksi. Opinnäytetyöhanketta työstettiin kevästä 2009 keväeseen 2010. Tavoitteena on saada monikulttuurisuuskansio käyttöön jokaisessa Porin kaupungin päiväkodissa.

Asiasanat: varhaiskasvatus, monikulttuurisuus, produktiot

ABSTRACT

Kaikkonen, Liisa and Vesa, Janica.

Hand to hand. Facing the family from foreign culture in daycare of Pori, Finland.

54 p., 1 appendix. Language: Finnish.

Pori, Spring 2010.

Diaconia University of Applied Sciences.

Degree Programme in Social Services and Education.

Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this thesis was to create a folder. The folder processes multicultural early childhood education and it has been created for the needs of Pori, Finland. The aim of the folder is to increase the knowledge of the personnel of day care in meeting multicultural families and children. The multicultural folder was aimed as a tool the purpose of which is to standardize work practices in multicultural early childhood education.

The thesis was implemented as a project. The material was gathered from multicultural guides and handbooks which are used in different towns in Finland. In addition, professional literature and discussions with professionals in early childhood education supported gathering material. A day care- and early childhood education administrator and an educational advisor were partners in this process. The collaboration was made with one daycare center as well. The gathered material and requirements of the professionals affected to the form of the multicultural folder.

The report section of the thesis explains how the project went forward and the multicultural folder got its complete form. The thesis was worked from spring 2009 to spring 2010. The aim is to get the multicultural folder in use in every daycare center in Pori, Finland.

Keywords: early childhood education, multiculturalism, productions

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 LÄHTÖKOHDAT MONIKULTTUURISUUSKANSIOLLE	7
2.1 Opinnäytetyöhankkeen tavoitteet	8
2.2 Yhteistyökumppanit	8
2.3 Aikaisemmat tutkimukset ja hankkeet	9
3 MONIKULTTUURINEN VARHAISKASVATUS	11
4 OPINNÄYTETYÖHANKKEEN TOTEUTUS	13
4.1 Kansion sisältö	13
4.2 Kansion kokoaminen	16
5 TYÖSKENTELYPROSESSI	18
5.1 Opinnäytetyöhankkeen ideointi	18
5.2 Työstäminen	19
5.3 Arviointi	21
6 POHDINTA	23
LÄHTEET	25
LIITE 1: MONIKULTTUURISUUSKANSIO	27

1 JOHDANTO

Monikulttuurisuus näyttäytyy Porin kaupungin arjessa päivittäin. Vuoden 2009 marraskuussa Porissa asui 1010 ulkomaan kansalaista. Eniten ulkomaalaisia oli Venäjältä ja Virosta. (Hammarberg 2010; Su Ran, Kim, henkilökohtainen tiedonanto 12.11.2009.) Ulkomaan kansalaisten lisäksi monikulttuurisuutta edustavat eri uskonto- ja kulttuurivähemmistöt. Monikulttuurisuuden yleistymisen näkyy myös Porin kaupungin päivähoitossa. Kunnallisessa päivähoitossa oli vuoden 2010 alussa noin 25–30 lasta, jotka puhuivat äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia. Tilastoinnissa ei kuitenkaan ole huomioitu niitä lapsia, joiden jompikumpi vanhempi on maahanmuuttajataustainen. (Sampolahti, Marita, henkilökohtainen tiedonanto 25.1.2010.) Eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset ja perheet asettavatkin haasteita varhaiskasvatuksen eri osa-alueille.

Monikulttuurisuuden lisääntymisen myötä päivähoiton työntekijät kaipaavat tukea esimerkiksi eri kulttuurien tuntemukseen sekä lapsen kaksikielisyyden tukemiseen. Useissa Suomen kaupungeissa onkin kehitetty toimintaohjeita ja käsikirjoja, joilla pyritään vahvistamaan henkilöstön kulttuurista osaamista. Kulttuuritietoisuuden vahvistuessa päivähoiton henkilökunnan valmiudet monikulttuurisen perheen kohtaamiseen lisääntyvät (Monikulttuurinen varhaiskasvatus, pääkaupunkiseudun toimintamalli 2005–2007, 3).

Saimme idean opinnäytetyöllemme suorittaessamme harjoittelujaksoamme Porin kaupungin päivähoitossa. Kiinnostuimme monikulttuurisuus-teemasta, sillä aihe oli erityisen ajankohtainen. Havaitsimme selkeää tarvetta päivähoiton henkilöstölle suunnatulle työväliselelle, joka käsittelisi monikulttuurista varhaiskasvatusta. Tämän ajatuksen pohjalta lähdimme työstämään opinnäytetyöhankkeemme työväliselettä Porin kaupungin päivähoiton tarpeeseen. Opinnäytetyömme tuotoksena syntyi produktio, monikulttuurisuuskansio, jonka nimeksi tuli ”Käsi kädessä – Vieraasta kulttuurista tulevan perheen kohtaaminen Porin päivähoitossa”. Kansio tulee osaksi Porin kaupungin päivähoitolle suunnattua monikulttuurisuusmateriaalia. Tavoitteena on, että tämä materiaali saadaan jokaisen Porin kaupungin päiväkodin käyttöön syksyyn 2010 mennessä.

Tässä raportissa käsittelemme opinnäytetyöhankkeemme etenemistä ajatuksesta valmiiksi kansioksi. Perustelemme monikulttuurisuuskansion sisältämiä aihekokonaisuuksia ja sitä, miten nämä aiheet tukevat varhaiskasvatuksen monikulttuurista työtä. Yhteistyö Porin kaupungin varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa oli tärkeä osa opinnäytetyöprosessiamme. Valmis monikulttuurisuuskansio on tämän raportin liitteenä.

2 LÄHTÖKOHDAT MONIKULTTUURISUUSKANSIOLLE

Saimme ajatuksen opinnäytetyömme aiheesta keväällä 2009 suorittaessamme harjoittelujaksoa Porin kaupungin päiväkotiyksikössä. Silloinen opintokokonaisuus käsitteli monikulttuurisuutta, joten tarkastelimme päiväkodin toimintaa myös kyseisestä näkökulmasta. Havaitimme, ettei Porin kaupungin päiväko-deilla ollut käytössä ajankohtaista tietoa monikulttuuristen perheiden kohtaami-sesta. Olemassa olevaa materiaalia monikulttuurisuuteen liittyen oli saatavilla niukasti, vaikka monikulttuurisia perheitä on lähes jokaisessa päiväkotiryhmäs-sä. Haastatellessamme harjoittelumme aikana päiväkodin henkilökuntaa havait-simme, että henkilökunnan kokemukset monikulttuurisesta työstä perustuivat lä-hinnä 1990-luvulla Porin päivähoidossa olleisiin somalipakolaisiin.

Suurimmissa Suomen kaupungeissa monikulttuurisuus on huomattavasti ylei-sempää kuin Porissa. Näissä kaupungeissa on jo toteutettu useita hankkeita, joiden aikana on laadittu oppaita ja käsikirjoja monikulttuuristen perheiden paris-sa työskenteleville ammattilaisille. Kyseisten oppaiden tarkoitus on yhtenäistää toimintakäytäntöjä varhaiskasvatuksen monikulttuurisessa työssä. Porin kau-pungin päivähoidolla ei ole aikaisemmin ollut vastaavaa työvälinettä, mutta sel-laiselle tuntui olevan tarvetta. Lähdimmekin kartoittamaan, olisiko monikulttuuri-selle työvälineelle tilausta.

Otimme yhteyttä Porin kaupungin päivähoito- ja varhaiskasvatusjohtajaan. Ky-syimme hänen mielipidettään työntekijöille suunnatun monikulttuurisuutta käsit-televän työvälineen tarpeellisuudesta, ja hän kiinnostui ideastamme. Yhteisiä käytäntöjä monikulttuuristen perheiden kohtaamiseen ei ollut, joten oppaalle tuntui olevan tarvetta. Aiheemme osoittautui erityisen ajankohtaiseksi, sillä syk-syllä 2009 oli käynnistymässä työryhmä kehittämään Porin kaupungin varhais-kasvatuksen monikulttuurista työtä. Näin lähdimme työstämään opinnäytetyö-hanketta Porin kaupungin päivähoidon tarpeeseen.

2.1 Opinnäytetyöhankkeen tavoitteet

Opinnäytetyöhankkeemme tarkoituksena oli koota monikulttuurisuuskansio Porin kaupungin päivähoiton henkilökunnalle. Kansion tavoitteena on lisätä päiväkodin henkilökunnan tietoisuutta monikulttuuristen perheiden sekä etenkin lasten kohtaamisesta. Ajatuksena on materiaalin sekä käytännön toimintaohjeiden tuominen työntekijöiden saataville jokaiseen kaupungin päiväkotiin. Tavoitteena on luoda työväline monikulttuurisen varhaiskasvatuksen tueksi, minkä avulla olisi mahdollista yhdenmukaistaa työ- ja toimintakäytäntöjä päivähoiton monikulttuurisen työn osalta.

2.2 Yhteistyökumppanit

Opinnäytetyöhankkeeseen kuului yhteistyötä varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa. Laadimme yhteistyösopimuksen Porin kaupungin päivähoito- ja varhaiskasvatusjohtajan kanssa, ja olimme yhteydessä häneen sekä kasvatustoiminnan ohjaajaan hankkeen eri vaiheissa. Kasvatustoiminnan ohjaaja toimi myös monikulttuurisuustyöryhmän puheenjohtajana. Kyseisen työryhmän toiminta selkiintyi myöhemmin käsittelemään erityisesti lapsen kielen kehityksen tukemista. Työryhmä nimettiin Suomi toisena kielenä (S2)-työryhmäksi ja se koostuu kuudesta alan ammattilaisesta. (Lamminen, Anja, henkilökohtainen tiedonanto 15.1.2010.) Emme tehneet varsinaista yhteistyötä S2-työryhmän kanssa, mutta kasvatustoiminnan ohjaaja toimi linkkinä meidän ja työryhmän välillä. Näin molemmat osapuolet pysyivät ajan tasalla työskentelyn etenemisestä.

Lisäksi keskustelimme erään Porin kaupungin päiväkodin johtajan sekä muutamman lastentarhanopettajan kanssa monikulttuuristen perheiden ja lasten parissa työskentelystä. Kiinnitimme huomiomme erityisesti niihin asioihin, joissa he kokivat tarvitsevansa tukea. Lisätietoa Porin maahanmuuttajatilanteesta saimme kiertävältä erityislastentarhanopettajalta sekä pakolaiskoordinaattorilta. Yhteistyökumppaneilla oli mahdollisuus vaikuttaa monikulttuurisuuskansion sisältöön sekä ulkoasuun. Pyrimme kokoamaan kansion heidän toiveidensa ja tarpeiden-

sa mukaisesti. Yhteistyökumppaneiden mielenkiinto ja innostus opinnäytetyöhankettamme kohtaan kannusti myös meitä monikulttuurisuuskansion työstämisessä

2.3 Aikaisemmat tutkimukset ja hankkeet

Kartoitimme työhömmme liittyviä aikaisempia tutkimuksia sekä hankkeita, joita löytyi useita. Nämä osoittavat, että monikulttuurisuus on valtakunnallisesti ajan-kohtainen aihe. Olemassa oleva tieto helpotti tiedonkeruutamme ja oli ratkaisevana teoriapohjana kansiollemme. Omassa työssämme hyödynsimme pääkaupunkiseudun monikulttuurisen varhaiskasvatuksen toimintamallia, joka on koottu MONIKU- hankkeen aikana vuosina 2005–2007. Sen lähtökohtana oli pääkaupunkiseudun kuntien olemassa olevien monikulttuuristen varhaiskasvatuksen työkäytäntöjen ja -menetelmien kokoaminen sekä arvioiminen. Hankkeen tavoitteena oli uusien työmenetelmien kehittäminen ja niiden levittäminen. (Monikulttuurinen varhaiskasvatus. Pääkaupunkiseudun toimintamalli 2005–2007, 3.) Pääkaupunkiseudun toimintamallin lisäksi olemme hyödyntäneet Paula Kuikka-Kiljusen kokoamaa varhaiskasvatuksen monikulttuurisuuden käsikirjaa, joka on käytössä Lappeenrannan kaupungin varhaiskasvatuksessa (Kuikka-Kiljunen 2006, 2).

Etsiessämme aiheeseemme liittyviä tutkimuksia, löysimme Sanna Romon ja Noora Soinvirran opinnäytetyön Maahanmuuttajaperheiden kotoutumisen tukeminen päivähoitossa, joka valmistui syksyllä 2007 Jyväskylän ammattikorkeakoulusta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää maahanmuuttajaperheille muun muassa päivähoiton merkitystä ja arjen toimintoja päiväkodissa. Työn tuloksena syntyi opas päivähoitosta maahanmuuttajaperheiden kotoutumisen tueksi, joka on niin sanotusti vastakohta työllemme. Materiaalin Romo ja Soinvirta keräsivät haastattelemalla maahanmuuttajaperheitä ja kartoittamalla heidän kokemuksiaan suomalaisesta päivähoitosta ja sen toimivuudesta. (Romo & Soinvirta 2007.) Työssään he huomioivat myös päivähoiton henkilökunnan näkökulmia maahanmuuttajalasten parissa tehtävästä työstä. Keskustelimme päivähoiton työntekijöiden kanssa heidän kokemuksistaan monikulttuurisesta työs-

tä ja vertailimme esiin tulleita asioita Romon ja Soinvirran esittämiin näkökulmiin.

Tarkastelimme myös Sosiaali- ja terveysministeriön toimeksi antamaa selvitystä vuodelta 2007, jossa käsitellään maahanmuuttajatyön kehittämistä varhaiskasvatuksessa. Selvityksessä on kartoitettu maahanmuuttajataustaisten lasten tilannetta ja tarpeita varhaiskasvatuksessa. Näiden pohjalta Sosiaali- ja terveysministeriön raporttiin on laadittu toimenpide-ehdotuksia maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatuksen kehittämiseksi ja turvaamiseksi. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:62, 3.) Totesimme, että selvityksessä käsitellyt toimintaehdotukset ovat osittain työn alla myös Porin kaupungin varhaiskasvatuksessa. Kansiomme tukee useita raportissa esitettyjä näkökulmia monikulttuurisen työn toteuttamiseen, kuten varhaiskasvatuksen henkilöstön monikulttuurisuusosaamisen lisäämistä (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:62, 41).

3 MONIKULTTUURINEN VARHAISKASVATUS

Suomalaisen varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia, tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista sekä tukea vanhempien tai huoltajien antamaa kotikasvatusta (Laki lasten päivähoidosta 36/1973 2a§). Tämän kaiken tulee toteutua myös monikulttuurisen lapsen ja perheen kohdalla. Yleisesti monikulttuurisuus ymmärretään eri kulttuurien vastavuoroisuutena ja tasavertaisena rinnakkaiselona. Se voidaan nähdä myös ihanteellisena käsityksenä yhteiskunnasta. (Rastas, Huttunen & Löytty 2005, 20-21.)

Lapsen näkökulmasta varhaiskasvatuksen toteuttamisessa on tärkeää hyväksyä ja arvostava ilmapiiri. Jokaisella lapsella on oikeus tuntea olonsa turvalliseksi ja olla arvostettu etnisestä taustastaan huolimatta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 16.) Varhaiskasvatuksen tulee tarjota jokaiselle lapselle yhtäläiset mahdollisuudet omien edellytystensä mukaiseen kehittymiseen. Monikulttuurista lasta ja lapsen perhettä tulee tukea kasvamaan kahden kulttuurin kansalaisiksi. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävänä on tukea monikulttuurisen lapsen kasvua kaksikieliseksi sekä vahvistaa jokaisen lapsen kasvua erilaisuuden kunnioittamiseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen. (Stakes Varttua 2008.) Mielestämme lapsiryhmässä tulisi kiinnittää huomiota lasten asenteisiin erilaisuutta kohtaan. Myös päivähoidon henkilökunnan tulee tiedostaa omat asenteensa ja ennakkoluulonsa. Monikulttuurisuudesta tulisi keskustella avoimesti niin lasten kuin aikuistenkin kesken.

Monikulttuuristen perheiden tarpeisiin vastaaminen edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä eri kulttuurien ja uskontojen huomioon ottamista. Lisäksi lapsen oman äidinkielen ja toisen kielen kehittymisen tukeminen on tärkeää, sillä kielen kehittymisellä on sosiaalinen sekä kasvatuksellinen tehtävä. Tukemalla monikulttuurisen lapsen kaksikielisyyttä ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä tuetaan samalla lapsen sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja ehkäistään esimerkiksi perusopetuksessa myöhemmin ilmeneviä oppimisvaikeuksia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 16.) Useissa päiväkodeissa lapsiryhmät ovat suuria ja lapsen yksilöllinen huomioiminen ei ole aina mahdollista. Tämä vai-

keuttaa osaltansa monikulttuurisen lapsen sopeutumista päivähoitoon sekä suomalaiseseen kulttuuriin.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lasten vanhempien välinen tasavertainen vuorovaikutus on keskeinen osa päivähoiton toimintaa. Henkilöstön ja vanhempien tietoista sitoutumista ja toimimista lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tueksi kutsutaan kasvatuskumppanuudeksi. (Kaskela & Kekkonen 2006, 11.) Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on vanhempien näkemysten, mielipiteiden ja toiveiden huomioiminen päivähoiton alusta alkaen (Alitolppa-Niitamo & Novitsky i.a, 8). Näin kasvatuskumppanuus asettaa haasteita varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien vuorovaikutussuhteelle. Ihanteena on luottamuksellisen ja vastavuoroisen suhteen rakentuminen (Karila 2006, 94). Monikulttuuristen vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö tuo lisähaasteita kasvatuskumppanuudelle. Toimiva kasvatuskumppanuus tukee lapsen sopeutumista päivähoitoon ja auttaa muodostamaan lapselle turvallisen ja yhtenäisen kasvuympäristön. (Alitolppa-Niitamo & Novitsky i.a. 7,8.)

Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2007 tekemässä kyselyssä tutkittiin varhaiskasvatuksen henkilöstön maahanmuuttajaosaamista. Tämä kysely osoitti, että osaamisen vahvistamista kaivataan erityisesti lapsen oman äidinkielen sekä kaksikielisyyden tukemiseen. Tukea tarvitaan myös vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Kyselyn vastausten mukaan varhaiskasvatuksen monikulttuurisuustyöstä puuttuvat usein arjen työtä tukevat rakenteet. Varhaiskasvatuksen henkilöstö kokee kuitenkin kulttuuritietoisuutensa olevan vahvaa, mutta sen hyödyntäminen arjen toiminnoissa koetaan haasteelliseksi. Henkilöstön tulisi ymmärtää oman kulttuurisen arvopohjansa merkitys varhaiskasvatuksessa. Monikulttuurisuustyö edellyttää kulttuurien tuntemusta sekä herkkyyttä kohdata eri kulttuureista tulevia perheitä. Henkilöstön tulisi kehittää toimintamutoja ja menetelmiä, jotka tukevat monikulttuuristen lasten parissa tapahtuvaa toimintaa sekä auttavat perheitä osallistumaan päiväkodin arkeen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 28,31.)

4 OPINNÄYTETYÖHANKKEEN TOTEUTUS

Opinnäytetyöhankkeen toteutus piti sisällään useita eri osa-alueita. Kansion sisällön kokoaminen ja ulkoasun suunnittelu sekä toteutus olivat työmme suurimmat osuudet. Näihin molempiin vaikutti ratkaisevasti yhteistyö alan ammattilaisten kanssa.

4.1 Kansion sisältö

Monikulttuurisuuskansio koostuu seitsemästä eri aihekokonaisuudesta. Käsittelemme monikulttuurisuutta päivähoidon näkökulmasta, mutta huomioimme myös muita perusasioita aiheeseen liittyen. Kansion sisältö painottuu erityisesti perheen ja lapsen kohtaamista sekä tukemista käsitteleviin käytännönläheisiin aihekokonaisuuksiin. Keräsimme näistä aihekokonaisuuksista selkeitä ja konkreettisia toimintaohjeita, jotka erottuvat selkeästi muusta tekstistä. Tämä oli alan ammattilaisten toiveena jo ideoidessamme kansion rakennetta. Tiivistimme jokaisen aihealueen selkeäksi kokonaisuudeksi, jotta kansion sisältö ei kasvaisi liian suureksi, eivätkä perusasiat hukkuisi muun aineiston sekaan.

Perinteinen lastenlaulu ”Matkalaulu”, joka löytyy kansion alusta, johdattelee lukijan leppoisasti monikulttuurisuus-teemaan. Käsittelemme kansion alkuosassa niitä asiakirjoja, jotka ohjaavat valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen monikulttuurisuustyötä. Tämä osio perustelee sen, miksi ja miten eri kieli- ja kulttuuritaustaiset perheet sekä lapset tulee erityisesti huomioida päivähoitossa. Huomioimme esimerkiksi ne lait, jotka käsittelevät monikulttuurista varhaiskasvatusta ja päivähoitoa. Edellä mainitun osion lisäksi pidimme tärkeänä käsitteiden määrittelyä. Kansiossa selvitetään keskeisimmät käsitteet, jotka liittyvät monikulttuurisuuteen ja maahanmuuttajuuteen. Työelämän edustajat pitivät tätä osaa tarpeellisena, sillä osa käsitteistä oli heillekin tuntemattomia tai epäselviä. Useissa käyttämässämme lähteissä on myös avattu keskeisiä käsitteitä, mikä mielestämme perusteli tämän osion mukaan ottoa.

Kokosimme muutamasta vähemmistökulttuuriryhmästä perustietopakettit. Näissä kuvaamme venäläisille, romaneille sekä islamin uskonnolle tyypillisiä tapoja, jotka saattavat vaikuttaa monikulttuurisen perheen kanssa tehtävään työhön nimenomaan päivähoitossa. Pohdimme aluksi useamman vähemmistöryhmän esittelyä. Päädyimme kuitenkin käsittelemään ryhmiä, joita esiintyy Porissa, ja joiden tavat poikkeavat selvästi länsimaisesta kulttuurista. Venäläiset muodostavat suurimman ulkomaalaisten ryhmän Porissa, joten mielestämme oli tärkeää ottaa heidän kulttuurinsa huomioon. Työelämän edustajat toivoivat tietoa romanien kulttuurista, jotta yleisiltä väärinymmärryksiltä vältyttäisiin. Islamin usko puolestaan kattaa useita kansallisuuksia, kuten somalit ja kurdit. Heidän elämäänsä uskonto vaikuttaa vahvasti, ja tämä heijastuu myös päivähoitoon.

Monet työelämän edustajat toivat esille juuri sen, kuinka tärkeää olisi tietää tarkemmin monikulttuurisen lapsen ja perheen kulttuuritaustasta. Tämä mahdollistaisi lapsen kokonaisvaltaisen tukemisen. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulisikin tutustua päivähoitoryhmän lasten ja heidän perheidensä kulttuurisiin tapoihin, tottumuksiin sekä uskontoon ja keskustella näistä vanhempien kanssa. Näin henkilökunta viestii olevansa kiinnostunut lapsesta ja haluavansa hänen tuntevan olonsa tervetulleeksi ja turvalliseksi päivähoitossa. (Monikulttuurinen varhaiskasvatus. Pääkaupunkiseudun toimintamalli 2005–2007, 11.) Kotona opitut asiat auttavat usein lapsen sopeutumista ja pärjäämistä päiväkodissa. Päiväkodissa opitut asiat puolestaan auttavat siirtymistä esikouluun ja myöhemmin kouluun. Vanhempien olisi hyvä tiedostaa, että lapsen on helpompi siirtyä päiväkotiin, kun hän osaa tulla toimeen toisten lasten kanssa ja keskittyä. (Ali-tolppa-Niitamo, Moallin & Novitsky 2006, 47.) Tämä olisi erityisesti huomioitava monikulttuuristen perheiden kohdalla. Kotona opittujen asioiden merkitystä olisi syytä korostaa vanhempien kanssa käytävissä keskusteluissa, jotta päivähoiton aloittaminen olisi lapselle sujuvampaa.

Kansiossa käsittelemme monikulttuurisen perheen kohtaamista, jossa painotamme vanhempien ja päivähoiton henkilökunnan välistä yhteistyötä sekä molempipuolista kunnioitusta. Päivähoiton tulisi tukea vanhemmuutta sekä lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Myös perheen elämäntilanteen huomioiminen ja kotoutumisen tukeminen ovat tärkeä osa monikulttuurista varhais-

kasvatusta. (Yhteiset Lapsemme ry 2009.) Kokosimme kansioon tukikysymyksiä, joita päivähoiton henkilökunta voi käyttää apunaan tutustuessaan uuteen monikulttuuriseen perheeseen. Kysymyksissä huomioidaan erityisesti eri kulttuurit ja uskonnot, ja niiden vaikutukset perheen ja lapsen elämään.

Eräs kansion aihepiiri liittyy lapsen oman äidinkielen, kulttuurin sekä kaksikielisuuden tukemiseen. Nämä asiat ovat erityisesti huomioitavia monikulttuurisen lapsen kohdalla. Kieli on tärkeä osa lapsen identiteettiä ja se on oleellisesti yhteydessä kulttuuriin. Myös päivähoitossa lapsella on oikeus omaan äidinkieliensä. Se on perusta lapsen ajattelulle sekä tunne-elämän tasapainoiselle kehitykselle. Äidinkielen taitoa voidaan pitää muun oppimisen perustana. (Hytönen, Laurell, Mannila, Marttila & Routio 2002, 31,32.) On tärkeää tukea myös monikulttuurisen lapsen kaksikielisyyttä ja huomioida lapsen kulttuuri-identiteetin kehitys. Näin autetaan lasta kotoutumaan sekä ehkäistään mahdollisia oppimisvaikeuksia (Yhteiset Lapsemme ry 2009). Lisäksi tässä osioissa käsittelemme leikkiä ja sen merkitystä monikulttuuriselle lapselle. Otimme leikin mukaan, sillä se muodostaa valtaosan lapsen maailmasta ja liittyy kaikkiin lapsen toimiin. Lapselle leikki on ominaista ja tarpeellista riippumatta siitä, millaisessa ympäristössä hän elää. Leikki on välttämätöntä esimerkiksi lapsen tunne-elämän sekä sosiaalisten taitojen kehitykselle. (Kankaanpään varhaiskasvatussuunnitelma i.a. 9,10.)

Valitsimme kansioon osion myös maahanmuuttajan sopeutumisprosessista sekä pakolaislapsen kohtaamisesta. Maahanmuuttajan sopeutumisprosessi ei suoranaisesti liity varhaiskasvatukseen, mutta maahanmuuttajien kanssa työskentelevien on hyvä tunnistaa kriisin eri vaiheet. Myös päivähoitotyöntekijän on tarpeellista huomioida tämä, mikäli asiakkaana on maahanmuuttajaperhe, joka on hiljattain muuttanut Suomeen. Näin työntekijän on helpompi ymmärtää asiakkaan ehkä yllättävääkin käyttäytymistä. On kuitenkin muistettava, että sopeutumisprosessi etenee jokaisella yksilöllisesti ja siihen vaikuttavat monet asiat. (Räty 2002, 120.) Maahanmuuttajan sopeutumisprosessi tulee huomioida erityisesti pakolaisperheiden kohdalla. Pakolaisten saattaa olla vaikea sopeutua uuteen ympäristöönsä. Heidän alkuperäismaansa tavat voivat poiketa täysin uu-

den maan kulttuurista, perinteistä ja toimintavoista. (Ekholm, Magennis & Salmelin 2005, 53.)

Keräsimme vielä kansion loppuun hyödyllisiä Internet-osoitteita sekä kirjallisuutta monikulttuurisuuteen liittyen. Kansiota löytyvät myös kaikki käyttämämme lähteet sekä käytettyjen kuvien alkuperä. Tarkoituksena on, että kansio on muokattavissa, joten emme lisänneet kansioon sivunumeroita. Myöskään aihepiirejä ei ole numeroitu sisällysluetteloon. Kansioon on mahdollista lisätä esimerkiksi erivärisiä välilehtiä erottamaan aihekokonaisuudet toisistaan, mikä tekisi tiedonhausta helpompaa.

4.2 Kansion kokoaminen

Lähdimme työstämään ulkoasua vasta kun tekstiosuudet olivat täysin valmiita, mikä helpotti ulkoasun suunnittelua. Tavoitteenamme oli, että kansiota tulisi mahdollisimman houkutteleva ja helppolukuinen. Myös ulkoasun suunnittelussa huomioimme työelämän toiveet.

Käytimme mustaa fonttia värikkäiden tekstiosuuksien sijaan. Mielestämme tämä tekee kansiota helppolukuisen ja siistin. Aluksi pohdimme fonttien osittaista väriä, mutta kansion laajuus vaati mielestämme selkeämmän ulkoasun. Käytimme kansiossa kahta eri kirjasintyyppiä, jotka ovat selkeitä, mutta eroavat toisistaan. Erotimme pääotsikot väliotsikoista käyttäen eri fontteja sekä kirjasinkoja. Useiden eri kirjasintyyppien käyttö ei olisi ollut suotavaa, sillä tämä olisi tehnyt tekstistä sekavaa ja vaikeasti luettavaa (Parker 1998, 202). Mielestämme luettavuutta helpottavat myös riittävän suuret rivivälit.

Halusimme työllemme persoonallisen ulkoasun ja pohdimme useita eri kuvitusvaihtoehtoja, kuten Clipart- kuvien käyttöä. Usein käytetyt Clipart- piirrokset vaikuttavat kuitenkin hieman persoonattomilta ja jäykiltä. Niiden käyttö olisi saattanut myös viestittää, ettei käytettävissä ole ollut riittävästi aikaa tai taitoa kuvituksen toteuttamiseen. (Pesonen 2007, 55.) Tämän vuoksi päätimme kuvittaa työmme muulla tavoin. Pohtiessamme, mikä kuvaisi monikulttuurisuutta, saim-

me idean painaa sormiväreillä erivärisiä kämmenen kuvia. Sommittelimme näistä tekemistämme kuvista erilaisia kuvarykelmiä, joilla kuvitimme kansiomme. Valitsimme kanteen pirteän väriset kämmenet, joiden pohjalta keksimme myös osan kansiomme nimeä. Lisäksi käytimme kuvituksessa Kehitysvammaliiton selkokuvia, jotka sopivat hyvin kansion käsittelemiin aiheisiin. Haimme erillisen luvan näiden kuvien käyttöön. Saimme luvan kuvien käyttöön, sillä kansio ei tule kaupalliseen levitykseen.

Valitsemamme käsi- teema toistuu kansiossa, tällöin myös tuotoksen nimi ”Käsi kädessä” säilyy lukijan mielessä. Mielestämme kaikki käyttämämme kuvat ovat selkeitä. Vaihtelemalla kuvien kokoja pyrimme säilyttämään lukijan mielenkiinnon ja tuomaan teokseen tiettyä rytmiä (Pesonen 2007, 49). Emme kokeneet tarpeelliseksi jokaisen sivun kuvittamista, sillä tämä olisi tehnyt kansiosta sekavan. Mielestämme kuvat saavat erilaisen merkityksen, kun niitä on käytetty hillitysti.

5 TYÖSKENTELYPROSESSI

Ammatillinen kiinnostuksemme kohdistuu lasten ja nuorten parissa tehtävään työhön, joten opinnäytetyön aiheen valinta kyseiseltä aihealueelta tuntui luonnolliselta. Olemme suorittaneet lastentarhanopettajankelpoisuuden opinnoissamme, joten opinnäytetyön aiheemme tuli liittyä varhaiskasvatukseen. Ajatuksenamme oli toteuttaa opinnäytetyömme toiminnallisena, sillä perinteinen tutkimus tuntui liian teoreettiselta.

5.1 Opinnäytetyöhankkeen ideointi

Opinnäytetyömme ideointi alkoi huhtikuussa 2009. Keskustelimme aiheemme tarpeellisuudesta ja ajankohtaisuudesta erään Porin päiväkodin johtajan kanssa. Tällöin kuulumme, että Porissa oli käynnistymässä syksyllä 2009 varhaiskasvatuksen maahanmuuttajatyötä käsittelevä työryhmä. Otimme yhteyttä Porin kaupungin kasvatustoiminnan ohjaajaan, joka toimi kyseisessä työryhmässä. Kerroimme hänelle alustavasti mahdollisesta opinnäytetyömme aiheesta ja tiedustelimme, olisiko maahanmuuttajuutta käsittelevä työväline tarpeellinen Porin kaupungin päivähoitossa. Meitä ohjattiin olemaan yhteydessä Porin kaupungin päivähoito- ja varhaiskasvatusjohtajaan, joka kiinnostuikin aiheestamme. Keskustelimme hänen kanssaan mahdollisesta yhteistyöstä ja sovimme tapaamisen elokuulle 2009, jolloin esittelisimme hänelle opinnäytetyömme rakennetta tarkemmin. Kun saimme varmuuden työmme tarpeellisuudesta, aloitimme työvälineen suunnittelun.

Kesän aikana keräsimme lähdemateriaalia ja tutustuimme monikulttuurisuutta käsittelevään kirjallisuuteen. Pehdyimme olemassa oleviin varhaiskasvatuksen monikulttuurisuustyötä ohjaaviin oppaisiin ja – käsikirjoihin, joita on laadittu eri kaupunkien tarpeisiin. Tässä vaiheessa ajatuksenamme oli koota eräänlainen opas päivähoiton henkilökunnalle maahanmuuttajaperheen kohtaamiseen. Hahmottelimme työmme rakennetta silmällä pitäen tulevaa tapaamistamme päi-

vähoito- ja varhaiskasvatusjohtajan kanssa. Syksyyn mennessä työmme sisältö alkoi hahmottua selkeämmäksi kokonaisuudeksi.

5.2 Työstäminen

Syksyllä tapasimme sekä päivähoito- ja varhaiskasvatusjohtajan että kasvatus-toiminnan ohjaajan ja ideoimme heidän kanssaan työväliseinä käsiteltäviä aihealueita. Laadimme päivähoito- ja varhaiskasvatusjohtajan kanssa yhteistyösopimuksen, jonka kaikki osapuolet allekirjoittivat. Syyslukukauden aikana opin- näytetyömme eteni hitaasti, sillä muut opinnot verottivat aikaamme. Toinen meistä osallistui marraskuussa Asiakas vieraasta kulttuurista -seminaariin, jossa käsiteltiin maahanmuuttajalasten kohtaamista ja tukemista varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Seminaarin myötä ajatus työmme tarpeellisuudesta vahvistui.

Työstäessämme opinnäytetyöhankettamme pohdimme työmme rakennetta ja lopullista muotoa. Alkuperäinen toive yhteistyötahoiltamme oli, että tuotos olisi tiivistetty opaslehtinen, johon olisi koottu konkreettisia vinkkejä maahanmuuttajalapsen kohtaamiseen päivähoitossa. Pohdimme tätä vaihtoehtoa, mutta koo- tessamme teoriapohjaa päädyimme laatimaan oppaasta alkuperäistä suunnitel- maa laajemman ja kattavamman kokonaisuuden. Tällöin myös opas-nimike vaihtui. Mielestämme kansio- tyyppinen julkaisu palvelee työelämän tarpeita huomattavasti paremmin, sillä sen päivittäminen ajantasaiseksi onnistuu hel- pommin kuin nidotun julkaisun uusiminen. Myös työelämän edustajat toivoivat tuotoksen olevan muokattavissa tarpeen vaatiessa. Lisäksi laajensimme kansio- ta käsittelemään monikulttuuristen perheiden kohtaamista pelkän maahanmuut- tajanäkökulman sijaan.

Vuoden 2010 alusta työstimme opinnäytetyöhankettamme lähes päivittäin. Vankka teoriapohja helpotti kansion kokoamista. Kansion ollessa lähes valmis halusimme vielä alan ammattilaisten näkemyksen kansion sisällöstä, ja siitä, vastaako se heidän tarpeitaan. Keskustelimme erään Porin kaupungin päiväko- din johtajan sekä muutaman päiväkodin lastentarhanopettajan kanssa ja saim- me heiltä myönteistä palautetta tulevasta kansiosta. Keskustelimme myös hei-

dän ajankohtaisista kokemuksistaan maahanmuuttajaperheiden parissa tehtävästä työstä ja siitä, miten kansio tulisi palvelemaan heitä monikulttuurisessa työssä.

Tapasimme myös Porin kaupungin kasvatustoiminnan ohjaajan ja esittelimme hänelle lähes valmiin monikulttuurisuuskansion. Hän arvioi tuotostamme ja keskustelimme hänen kanssaan Porin päivähoidon ajankohtaisista monikulttuurisuuteen liittyvistä kehittämishankkeista. Kuulimme, että syksyllä perustetun maahanmuuttajatyöryhmän toiminta oli selkiintynyt ja 1.1.2010 lähtien työryhmä on käsitellyt monikulttuurisuutta kielen tukemisen näkökulmasta. Työryhmän tarkoituksena on laatia materiaalia, joka yhtenäistää työkäytäntöjä ja tukee ammattilaisten monikulttuurista osaamista Porin kaupungin varhaiskasvatuksessa. S2- työryhmä laatii muun muassa selkeän kuvauksen siitä prosessista, jonka maahanmuuttajaperheet läpikäyvät ennen kunnallisen päivähoidon aloittamista. Tällä hetkellä työryhmä työstää myös lomakkeita, joiden avulla pystytään kartoittamaan erityisesti monikulttuurisen lapsen ja perheen elämäntilannetta sekä lapsen kielellisiä valmiuksia. Lisäksi tavoitteena on käytännön työvälineistön kokoaminen, joka tulee sisältämään monikulttuurisen lapsen kielen kehitystä tukevia pelejä, loruja ja leikkejä. (Lamminen, Anja, henkilökohtainen tiedonanto 15.1.2010.) Kansiomme tulee olemaan osa tätä kokonaisuutta.

Saadessamme hyväksynnän kansion sisällöille suunnittelimme työmme ulkoasun. S2- työryhmän toiveet ja ehdotukset vaikuttivat nimen valintaan, ja tästä syystä kansion lopullinen nimi varmistui vasta hankkeen loppuvaiheessa. Työstäessämme kansion ulkoasua saimme oman idean liittyen kansion nimeen, joka tukisi erityisesti kuvituksen teemaa. Ehdotimme nimeä, jossa yhdistyvät työryhmän toive sekä ideoimamme teema. Näin kansion nimeksi tuli ”Käsi kädessä. Vieraasta kulttuurista tulevan perheen kohtaaminen Porin päivähoidossa”. Toimitimme valmiin monikulttuurisuuskansion muokattavissa olevana tiedostona yhteistyökumppaneillemme. Odotamme mielenkiinnolla kansion käyttöönottoa Porin päivähoidossa. Vastuu sen mahdollisesta päivittämisestä jää Porin päivähoitotoimistolle.

5.3 Arviointi

Opinnäytetyöhankkeemme oli haastava prosessi. Haastavuutta hankkeemme toteuttamiseen lisäsivät työelämän ja koulumme erilaiset odotukset työmme sisällöstä. Hankkeena työstetty kansio on kuitenkin tehty vastaamaan työelämän tarpeita, joten kokosimme sen tätä silmällä pitäen. Työmme etenemistä vaikeutti myös se, että yhteistä aikaa yhteistyökumppaneiden kanssa oli hankala saada järjestymään. Jopa hyvinkin yksinkertaisten asioiden hoitaminen tuntui ajoittain työläältä ja aikaa vievältä. Saimme kuitenkin kaikki yhteistyökuviot toimimaan, ja pysyimme suunnitellussa aikataulussa. Aikataulussa pysymistä tuki huomattavasti kesän aikana kerätty materiaali sekä opinnäytetyön säännöllinen työstäminen.

Prosessin aikana emme keränneet varsinaisesti palautetta kansioistamme, vaan kävimme rakentavia keskusteluja yhteistyötahojen kanssa, ja pohdimme yhdessä kansion rakennetta. Yhteistyökumppanit olivat pääasiassa tyytyväisiä työpälokköömme, mutta saimme myös parannusehdotuksia työhömmö. Kansion sisältöä pidettiin monipuolisena, ja valitsemamme aihekokonaisuudet koettiin keskeisiksi ja monikulttuurista työtä tukeviksi. Yhteistyötahomme olivat mielissään erityisesti kansion käytännönläheisyydestä sekä kansioon kootuista konkreettista toimintamalleista. Kansion sisällöstä löytyi myös aihekokonaisuuksia, joita alan ammattilaiset eivät toiveissaan osanneet huomioida. He kokivat nämä kokonaisuudet kuitenkin hyödyllisiksi.

Useat eri tahot arvioivat hankettamme sen eri vaiheissa. Saimme rakentavaa palautetta niin työelämän edustajilta kuin koulummekin taholta. Myös opiskelutoverimme olivat tukena työstäessämme opinnäytetyötämme. Etenkin yhteistyökumppaneiden arvio kansion rakenteesta oli välttämätöntä, sillä pelkkä vertailu muiden kaupunkien vastaaviin käsikirjoihin ei olisi tukenut riittävästi kansion luotettavuutta. Koemme kuitenkin, että lukuisten monikulttuurista varhaiskasvatusta käsittelevien lähteiden keskinäinen vertailu antoi varmuutta kansion käsittelemille aihealueille. Tämä puolestaan tuki työmme luotettavuutta.

Opinnäytetyöhankkeen tuloksena syntynyt monikulttuurisuuskansio on mielestämme onnistunut. Erityisen tyytyväisiä olemme sen selkeään rakenteeseen sekä pirteään ulkoasuun. Mielestämme kansion luettavuutta vaikeuttaa hieman sivunumeroiden puuttuminen. Tiedonhaku voi tuntua työläältä, vaikka kansion rakenne on muutoin selkeä. Välilehtien lisääminen on mielestämme välttämätöntä, jotta kansio täyttää tarkoituksensa.

Opinnäytetyöhankkeemme myötä kiinnostuksemme monikulttuurista työtä kohtaan on lisääntynyt ja omat ammatilliset valmiutemme monikulttuuriseen työhön ovat vahvistuneet. Opinnäytetyömme työstämisen aikana olemme ymmärtäneet, kuinka tärkeää on tukea monikulttuurista perhettä ja lasta päivähoidossa. Yhtäläillä päivähoidon henkilökunta kaipaa tukea ja tietoa monikulttuurisen varhaiskasvatuksen toteuttamiseen.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöhankkeemme oli antoisa ja pitkä prosessi, kokonaisuudessaan työstimme produktiotamme vuoden ajan. Tuona aikana työmme rakenne ehti muuttua useaan otteeseen, mutta perusajatus pysyi samana. Hankkeen aikana vastaan tuli myös muutamia vastoinkäymisiä, joiden vuoksi jouduimme muuttamaan alkuperäisiä suunnitelmiamme. Olemme kuitenkin tyytyväisiä tuotokseemme. Valitsemamme aihe oli mielenkiintoinen ja motivoiva. Aiheen mielekkyys helpotti opinnäytetyöhankkeen työstämistä. Hankkeen aikana ammatillinen osaamisemme vahvistui monikulttuurisen varhaiskasvatuksen osalta ja teoreettiset valmiudet monikulttuurisen perheen kohtaamiseen ovat monipuolistuneet. Tämä oli myös henkilökohtaisena tavoitteenamme hankkeen alkuvaiheessa.

Tiivis yhteistyö alan ammattilaisten kanssa rikastutti opinnäytetyöhankettamme. Olemmekin tyytyväisiä, että saimme koottua työllemme ammattitaitoisen yhteistyöverkoston, sillä ilman yhteistyökumppaneita opinnäytetyöhankkeemme ei olisi toteutunut. Mielestämme yhteistyötä olisi voinut olla enemmänkin ja tapaamisia useammin. Tällöin olisimme voineet esitellä kansiotamme laajemmin työstämisen eri vaiheissa ja saada näin lisää rakentavaa palautetta.

Koimme työelämän odotukset monikulttuurisuuskansiosta haasteena, sillä koulullamme oli hieman erilaiset odotukset lopullisesta tuotoksesta. Kansion tuli täyttää opinnäytetyölle asetetut kriteerit, mutta myös palvella työelämän tarpeita. Pitkän työstämisprosessin jälkeen kansiossa huomioidaan niin koulun kuin työelämänkin odotukset ja toiveet. Erityisen tyytyväisiä olemme siihen, että kansio tulee olemaan osa suurempaa kokonaisuutta. Tämä monikulttuurista varhaiskasvatusta käsittelevä materiaalipaketti on tarkoitus ottaa käyttöön jokaisessa Porin kaupungin päiväkodissa syksyllä 2010. Aika näyttää, miten päivähoiton työntekijät ottavat tämän materiaalipaketin vastaan.

Suunnitellessamme kansion sisällystä, tarkoituksenamme oli ottaa mukaan myös osio, joka käsittelisi tulkkipalveluita sekä tahoja, joihin voi ottaa yhteyttä monikulttuurisuuskysymyksissä Porissa. Jätimme tämän osion kuitenkin pois,

sillä S2- työryhmä oli työstämässä vastaavaa materiaalia. Tämä osio tulee kuitenkin olemaan osa materiaalipakettia, joten meidän työmme olisi ollut turhaa toistoa. Meille näiden tietojen kartoittaminen olisi ollut myös huomattavasti työläämpää.

Mikäli kansio olisi valmistunut aikaisemmin, olisimme voineet pyytää useamman eri päiväkodin työntekijän arvion sen hyödyllisyydestä. Mielestämme tämä olisi perustellut enemmän kansion luotettavuutta. Kuitenkin huomioiden opinnäyte-työmme laajuuden, tämä ei olisi ollut kohdallamme mahdollista. Päivähoidon työntekijöiltä saatavan palautteen avulla kansiota voisi kehittää ja tehdä jatkokutkimuksen monikulttuurisuuskansion käytöstä. Tutkimuksen avulla olisi mahdollista selvittää esimerkiksi, miten päivähoiton työntekijät ovat ottaneet kansion käyttöön ja kuinka se on palvellut päivähoiton tarpeita.

Keskinäinen yhteistyömme opinnäytetyöprosessin aikana oli sujuvaa. Opinnäytetyöhankkeen etenemistä helpotti se, että olimme aikaisemmin työstäneet yhdessä erilaisia tehtäviä. Ellemme olisi suorittaneet monikulttuurisuus-opintokokonaisuuden harjoittelua samassa päiväkodissa, emme luultavasti olisi päätyneet monikulttuurisuutta käsittelevään aiheeseen. Monikulttuurisuus-teema tuntui opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa todella kaukaiselta, emmekä usko- neet, että aiheesta saisi mielekästä hanketta. Ammatillinen kiinnostuksemme monikulttuurisuutta kohtaan kuitenkin kasvoi keksiessämme työllemme aiheen, joka palvelisi työelämän tarpeita. Prosessin myötä omaksuimme kokonaisvaltai- semman näkökulman tarkastella monikulttuurisen työn eri ulottuvuuksia.

Olemme yllättyneitä siitä, kuinka kattava monikulttuurisuuskansiosta lopulta tuli. Toivomme, että kansio tulee löytämään paikkansa osana päivähoiton toiminta- käytäntöjä, jotka ovat jatkuvien muutosten alla. Ihanteena olisi, että kansiota päivitetäisiin tarpeiden mukaisesti ja tilanteiden muuttuessa. Toivomme, että monikulttuurinen työ vakiinnuttaa asemansa myös Porin kaupungin varhaiskas- vatuksessa. Mielestämme monikulttuurisuus tulisi nähdä mahdollisuuksina ja rikkautena päivähoidossa.

LÄHTEET

- Alitolppa-Niitamo, Anne, Moallin, Mohamed & Novitsky, Anita 2006. Monikulttuuriset vertaistuenryhmät. Ohjaajan opas. Ryhmämalli pikkulapsiperheiden vanhemmille. Väestöliiton Kotipuu. Helsinki. Topnova.
- Alitolppa-Niitamo, Anne & Novitsky, Anita i.a.. Päivähoito ja kasvatuskumppanuus. Väestöliitto. Viitattu 14.1.2010
http://www.vaestoliitto.fi/@Bin/240767/Luku_8_OhjaajanOpas3.pdf
- Ekholm, Elina, Magennis, Sophie & Salmelin, Leni 2005. 87. Uusi alkua. Käsikirja pakolaisten valinnasta, vastaanotosta ja kotoutumisesta. Helsinki. Edita Prima Oy. Viitattu 29.1.2010
<http://iom.fi/files/Publications/2005/ANNEX%209.1%20Practica%20Guide%20to%20the%20Selection,%20Reception%20and%20Integration%20of%20Resettled%20Refugees%20FINNISH.pdf>
- Hammarberg, Ville 2010. Thaimaalaisyhteisö kasvanut Porissa. Satakunnan Kansa 6.1.2010.
- Hytönen, Marja-Liisa, Laurell, Harri, Mannila, Katriina, Marttila, Irma & Routio, Mirikka 2002. Maahanmuuttajatyön käsikirja. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Selvityksiä 2002:6.
- Laki lasten päivähoidosta 36/1973 2a§
- Kankaanpään varhaiskasvatussuunnitelma. i.a. Viitattu 28.1.2010
<http://www.kankaanpaa.fi/attachments/gallery/Varhaiskasvatussuunnitelma.pdf>
- Karila, Kirsi, Alasuutari, Maarit, Hännikäinen, Maritta, Nummenmaa, Anna Raija & Rasku-Puttonen, Helena (toim.) 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere. Vastapaino.
- Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Sosiaali- ja terveysalan kehittämiskeskus. Oppaita 63. Vaajakoski. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kuikka-Kiljunen, Paula 2006. Monikielisiin käsikirja eli varhaiskasvatuksen monikulttuurisuuden käsikirja. Lappeenranta.
- Lamminen, Anja 2010. Kasvatustoiminnan johtaja. Porin kaupunki. Pori. Haastattelu 15.1.2010.

- Monikulttuurinen varhaiskasvatus. Pääkaupunkiseudun toimintamalli. MONIKU-sosiaalinen vahvistaminen pääkaupunkiseudun monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa 2005-2007. Helsinki. Viitattu 29.1.2010
http://www.socca.fi/moniku/aineistoja/toimintamalli_2008.pdf
- Parker, Roger C. 1998. Hyvältä näyttää. Peruskäsikirja julkaisujen suunnittelemiseen. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Pesonen, Elisa 2007. Julkaisijan käsikirja. Porvoo. WSOY.
- Rastas, Anna, Huttunen, Laura & Löytty Olli (toim.) 2005. Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Romo, Sanna & Soinvirta, Noora 2007. Maahanmuuttajaperheiden kotoutumisen tukeminen päivähoitossa. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere. Tammer-Paino Oy
- Sampolahti, Marita 2010. Kiertävä erityislastentarhanopettaja, Porin kaupunki. Pori. Sähköpostiviesti 25.1. Vastaanottaja Janica Vesa. Tuloste tekijän hallussa.
- Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:62. Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen maahanmuuttajatyön kehittämisjaosto. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Su Ran, Kim 2009. Pakolaiskoordinaattori, Porin kaupunki. Pori. Sähköpostiviesti 12.11. Vastaanottaja Janica Vesa. Tuloste tekijän hallussa.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2009. Varttua Stakes. Viitattu 14.1.2009
<http://varttua.stakes.fi/FI/Sisallot/monikulttuurisuus/index.htm>
- Yhteiset Lapsemme ry 2009. Monikulttuurisuus tuo uusia haasteita päivähoitoon. Verkkotiedote 9.9.2009. Viitattu 29.1.2010
<http://www.yhteisetlapsemme.fi/Tiedote-monikulttuurinenvarhaiskasvatus.html>

LIITE 1: MONIKULTTUURISUUSKANSIO

KÄSI KÄDESSÄ

VIERAASTA KULTTUURISTA TULEVAN PERHEEN
KOHTAAMINEN PORIN PÄIVÄHOIDOSSA

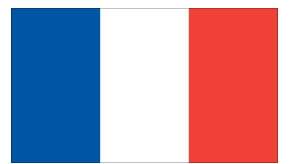
Liisa Kaikkonen Janica Vesa

MATKALAULU

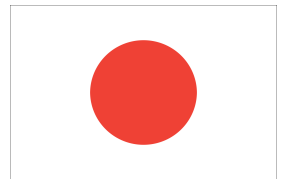
Matkustan ympäri maailmaa,
laukussa leipää ja piimää vaan.
Jos mua hiukkasen onnistaa niin uuden ystävän saan.

Saavunpa keskelle Ranskan maan,
laukussa leipää ja piimää vaan.
Yksin ei tarvitse ollakaan nyt uuden ystävän saan.
"Kun sanon PÄIVÄÄ, hän sanoo BON JOUR."

Matkustan ympäri maailmaa,
...Saavunpa keskelle Japanin maan,...
"Kun sanon PÄIVÄÄ, hän sanoo KONNICHII WA."

Matkustan ympäri maailmaa,
...Saavunpa keskelle Venäjän maan,...
"Kun sanon PÄIVÄÄ, hän sanoo TRASTUI."

Matkustan ympäri maailmaa,
...Saavunpa keskelle Englannin maan,...
"Kun sanon päivää, hän sanoo HOW DO YOU DO."

(Petter Ohls, 1973 Musiikki Fazer Musik)

SISÄLLYS

MONIKULTTUURINEN VARHAISKASVATUS PORISSA

MIKÄ OHJAA MONIKULTTUURISTA VARHAISKASVATUSTA?

MONIKULTTUURISUUTEEN LIITTYVIÄ KÄSITTEITÄ

KULTTUURIT KOHTAAVAT PÄIVÄHOIDOSSA

Romanit

Venäläiset

Islamin usko (muslimit)

MONIKULTTUURISEN PERHEEN KOHTAAMINEN JA KASVATUSKUMPPANUUS

Vinkkejä työskentelyn aloittamiseen

Tukikysymyksiä tutustumiseen

LAPSEN OMAN ÄIDINKIELEN JA KULTTUURIN TUKEMINEN

Äidinkieli ja kaksikielisyys

Vinkkejä kielen kehityksen tukemiseen

Kulttuuri

Leikki

Vinkkejä monikulttuurisiin leikkeihin

MAAHANMUUTTAJAN SOPEUTUMISPROSESSI

PAKOLAISLAPSI PÄIVÄHOIDOSSA

Vinkkejä esimerkiksi pakolaislapsen kohtaamiseen

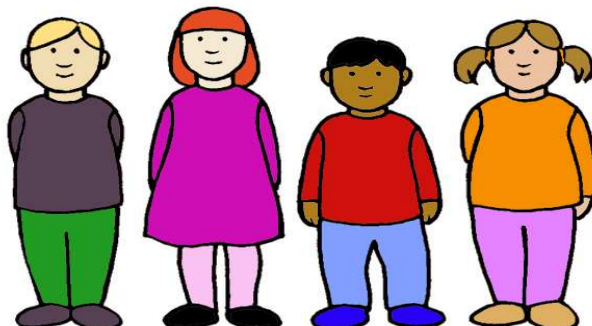
LISÄTIETOA

Nettilinkkejä & kirjallisuutta

MONIKULTTUURINEN VARHAISKASVATUS PORISSA

Kesäkuussa 2009 Porin kaupungin asukasmäärästä 1,27 % oli maahanmuuttajia. Eniten maahanmuuttajia oli Venäjältä. Porin kaupungin päivähoitopalveluiden piirissä oli vuoden 2010 alussa 25-30 äidinkieleltään vieraskielistä lasta. Puhuttujen kielten kirjo on laaja, ottaen huomioon päivähoitossa olevien lasten määrän. Monikulttuurisia perheitä kohtaakin nykyään lähes jokaisessa päiväkotiryhmässä. Tässä kansiossa monikulttuurisilla perheillä tarkoitetaan maahanmuuttajia, maahanmuuttotoustaustaisia, kahden kulttuurin perheitä sekä eri kulttuurisia vähemmistöjä.

Tämä kansio on tarkoitettu työvälineeksi Porin kaupungin päivähoiton henkilökunnalle. Tavoitteena on tuoda tietoa ja tukea monikulttuuristen perheiden kohtaamiseen jokaisen päivähoiton työntekijän ulottuville. Kansioon on koottu ajankohtaista materiaalia monikulttuurisen lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen sekä tietoa hänen perheensä kohtaamiseen. Käsillä olevan ajankohtaisen materiaalin avulla voidaan jo ennen monikulttuurisen perheen kohtaamista tutustua perheen uskontoon ja kulttuuriin. Lisäksi kansio antaa hyvät lähtökohdat onnistuneeseen yhteistyöhön, jossa huomioidaan erityisesti monikulttuurisen perheen tilanne. Tämä auttaa välttämään mahdollisia väärinkäsityksiä ja tukee perheen sekä lapsen sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

MIKÄ OHJAA MONIKULTTUURISTA VARHAISKASVATUSTA?

Erilaiset lait ja asiakirjat ohjaavat valtakunnallisesti varhaiskasvatusta. Monikulttuurista päivähoitoa ja varhaiskasvatusta säätelevät päivähoitolaki (1973/36) ja -asetus (1973/239) sekä kieli- ja kulttuuritaustaista väestöä koskevat lait ja asetukset kuten kieli- (2003/423), kotouttamis- (1999/493, uudistettu 27.5.2005) ja ulkomaalaislaki (2004/301). Lisäksi perustus- (1999/731) ja yhdenvertaisuuslaki (2004/21) määrittelevät kaikkien oikeutta yhdenmukaiseen kohteluun.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Stakes 2005) ohjaa valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen sisältöä ja laatua, sekä kuntien varhaiskasvatussuunnitelmien laatimista. Valtakunnallisten linjausten mukaan päivähoitossa tulee huomioida lapsen kieli- ja kulttuuritausta sekä niihin liittyvät oikeudet. Jokaisella on oikeus omaan kulttuuriinsa sekä äidinkieleensä. Varhaiskasvatuksen tuleekin tukea lapsen oman äidinkielen oppimista sekä vieraskielisten lasten suomen kielen oppimista. Lapsilla, jotka kuuluvat kulttuurivähemmistöihin tulee olla mahdollisuus kasvaa sekä oman kulttuuripiirinsä että suomalaisen yhteiskunnan jäseniksi. Päivähoidon suunnittelussa ja toteutuksessa tulee huomioida etnisen sekä sukupuolten välisen tasa-arvon toteutuminen.

Kasvatus on sidoksissa kulttuuriin ja yhteiskunnan jatkuvaan muutokseen, jonka tulee osaltaan vaikuttaa varhaiskasvatuksen toteutuksen jatkuvaan arviointiin, tavoitteiden asettamiseen ja toteuttamiseen.

MONIKULTTUURISUUTEEN LIITTYVIÄ KÄSITTEITÄ

Maahanmuuttaja:

- Yleiskäsite, jota käytetään kuvaamaan kaikkia ulkomaalaisia maahan muuttaneita henkilöitä

Ulkomaalainen:

- Henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen, esimerkiksi turisti, siirtolainen, pakolainen tai turvapaikanhakija, jolla on toisen maan kansalaisuus

Siirtolainen:

- Henkilö, joka muuttaa pysyvässä tarkoituksessa toiseen maahan työn tai avioliiton takia

Pakolainen:

- Henkilö, joka on kotimaansa ulkopuolella ja jolla on perusteltua aiheita pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi rodun, uskonnon, kansalaisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta, eikä henkilö voi saada suojelua omassa maassaan
- Suomessa pakolaisena pidetään myös henkilöitä, jotka ovat saaneet jäädä maahan suojelun tarpeen vuoksi tai humanitaarisista syistä

Turvapaikanhakija:

- Henkilö, joka hakee suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta
- Turvapaikanhakijan pakolaisuus todetaan hakemuksesta annetulla päätöksellä

Kiintiöpakolainen:

- Henkilö, jolle on myönnetty pakolaisen asema YK:n pakolaisasian päävaltuutetun toimesta ja maahantulolupa vuosittain valtion tulo- ja menoarvion yhteydessä päätettävän pakolaiskiintiön puitteissa

Paluumuuttaja:

- Ulkосуomalainen, joka on asunut Suomen rajojen ulkopuolella ja muuttaa takaisin Suomeen, esimerkiksi ruotsinsuomalainen ja Inkerin paluumuuttaja

Monikulttuurinen:

- Eri kulttuurien välinen tasa-arvoinen rinnakkaiselo

Monietninen, monikansallinen:

- Käytetään monikulttuurisuus-käsitteen rinnalla
- Monietninen painottaa eri etnisten ryhmien, eri kulttuuriryhmien muodostamaa yhteiskuntaa
- Monikansallinen painottaa yhteiskunnan koostumista eri kansallisuutta olevista henkilöistä, jotka voivat lain mukaan olla monikansallisia kaksoiskansalaisuuden myötä

Kotoutuminen:

- Prosessi, jolla tarkoitetaan maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä, tavoitteena osallistua yhteiskunnan taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen elämään sen tasavertaisena jäsenenä
- Tavoitteena on myös, että maahanmuuttajat ylläpitävät ja säilyttävät omaan kulttuuriinsa ja etnisyyteensä tärkeinä pitämiään asioita
- Edellyttää sopeutumista sekä vähemmistöltä että valtaväestöltä

Kotouttaminen:

- Tarkoittaa viranomaisten järjestämiä kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja voimavaroja

Kotouttamissuunnitelma:

- Henkilökohtainen suunnitelma niiden tietojen ja taitojen hankkimiseksi, jotka tukevat maahanmuuttajan kotoutumista Suomeen
- Tukee maahanmuuttajaa ja hänen perhettään uuteen kulttuuriin sopeutumisessa

Assimilaatio:

- Tilanne, jossa maahanmuuttajan edellytetään sulautuvan valtakulttuuriin

Maahanmuuttajan syrjäytyminen:

- Sosiaalipolitiikan mukaan yleensä huono-osaisuuden kasautumista
- Maahanmuuttajan syrjäytymisellä tarkoitetaan kotoutumisen vastakohtaa, jolloin maahanmuuttaja saattaa vieraantua omasta kulttuuristaan tai jäädä valtayhteisön elämän ulkopuolelle

Suvaitsevaisuus:

- Ennakkoluulottomuutta ja avoimuutta yhdistyneenä terveeseen itsetuntoon ja oman kulttuurin tuntemukseen. Taitoa samanaikaisesti omaksua uutta ja vierasta sekä suhtautua siihen myös kriittisesti.
- Muiden mielipiteiden ja tapojen kunnioittamista

Kulttuuristereotyyppiä:

- Kulttuurinen yleistys
- Stereotyyppiä tarkoittaa yksinkertaistettua kaavamaista mielikuvaa jostakin ihmisestä, rodusta, kansasta, kulttuurista tai instituutiosta
- Vuorovaikutuksessa kulttuuristereotyyppiä voivat olla kielteisesti hallitsevia

Etninen syrjintä:

- Jonkin henkilön tai ryhmän asettamista huonompaan asemaan hänen tai heidän etnisen taustansa vuoksi

Rasismi:

- Ideologia, jossa kielteiseksi määritellyt ominaisuudet kohdistetaan tiettyyn ihmisryhmään tai rotuun

KULTTUURIT KOHTAAVAT PÄIVÄHOIDOSSA

Päivähoitossa olisi hyvä olla saatavilla perustietoa eri kulttuureista ja uskonnoista. Henkilökunnan tulisi tietää esimerkiksi ruokailuun, siisteyskasvatukseen, musiikkiin sekä uskontoon liittyvistä tottumuksista, jotka saattavat muutoin aiheuttaa väärinkäsityksiä. Seuraaville sivuille on koottu perustietoa yleisimmistä vähemmistökulttuureista ja -uskonnoista Porissa.

On kuitenkin huomioitava, ettei samasta kulttuurista lähtöisin olevilla perheillä ole välttämättä samoja tapoja ja tottumuksia. Perheiden yksilölliset kokemukset muokkaavat jokaisen maailmankuvaa ja elämäntapoja.

Lisätietoa eri kulttuureista tai uskonnoista löytyy kansion loppu puolelta nettilinkkien kautta sekä kirjallisuuslistan lähteistä.

ROMANIT

- Romanit kuuluvat usein luterilaiseen kirkkoon tai vapaiden suuntien seurakuntiin (esim. vapaakirkko, helluntaiherätys)
- Tuoreesta verestä valmistettuja ruokia eikä äyriäisiä ja simpukoita syödä, muutoin ruokatottumukset eivät juuri eroa valtaväestön ruokakulttuurista
- Puhtaudesta huolehtiminen tärkeää, esimerkiksi käsiä pestään usein
- Joskus romanivanhempien huolenpito lapsesta saattaa olla ylikorostunutta. Tämä voi ilmetä esimerkiksi lapsen jatkuvana vahtimisena ja suojeluna. Asiasta on hyvä keskustella vanhempien kanssa ja selvittää heille, miten lapsesta ja hänen turvallisuudestaan huolehditaan päivähoidossa.
- Ylikorostunut huolenpito voi näyttäytyä myös muissa asioissa, kuten siinä, ettei lasta tuoda kylmällä tai sadesäällä ollenkaan päivähoitoon tai lasta ei hennota aamulla herättää, kun lapsi on väsynyt.
- Jotkut romanivanhemmat eivät välttämättä menneisyytensä vuoksi ymmärrä leikin ja askartelun merkitystä lapsen normaalille kehitykselle. Romanilapselle onkin tärkeää kehittää hienomotorisia taitojaan
- Yhteistyössä vanhempien kanssa tulee käyttää romaneille luontevia toimintatapoja. Suora henkilökohtainen yhteydenpito päiväkodin henkilökunnalta koetaan luottamuksellisena ja kunnioittavana eleenä, pelkkä kirjallinen tiedote koetaan vieraaksi lähestymistavaksi
- Romanien aikakäsitys saattaa olla venyvämpi kuin valtakulttuurin.

VENÄLÄISET

- Ortodoksinen kirkko on tärkeä.
- Juhlat:
 - Joulukuun 7.1., jota vietetään usein vain uuden vuoden riehnan jatkeena. Joulupyhät ovat 7.-19.1. Joulupukin sijasta venäläisillä on pakkasukko.
 - Pääsiäinen 4.4.–8.5. välisenä aikana. Vuoden ehdottomasti suurin juhla.
- Lähipiiri ja perheyhteisö ovat venäläisille kaikki kaikessa. Usein koko perheyhteisö kokoontuu monesti vuodessa yhteisiin perhejuhliin.
- Vieraaseen ihmiseen ei luoteta, ennen kuin tutustutaan paremmin. Kuitenkin venäläiset ovat hyvin vieraanvaraisia.
- Toisten ihmisten koskettaminen on yleistä, esimerkiksi käsikynkässä kävely ja kätteleminen tavattaessa sekä erottaessa.
- Venäläiset teitittelevät yleisesti toisiaan. Kuitenkin lapset sinuttelevat toisiaan, myös aikuinen voi sinutella lasta.
- Venäläisten aikakäsitys on huomattavasti venyvämpi kuin suomalaisten. ”Asiat ovat kunnossa niin kauan kun kaikki toimii.” Venäläisten mielestä suomalaisten saattavat olla jopa kiusallisen täsmällisiä.

ISLAMIN USKO (MUSLIMIT)

- Esimerkiksi somalit ja kurdit
- Uskonnon merkitys suuri, esimerkiksi kurdien suurin yhdistävä tekijä
- Uskon perusajatus on usko yhteen jumalaan, Allahiin. Pyhä kirja Koraani ohjeistaa muslimin elämää.
- Ruokasäännöt poikkeavat suomalaisten tavoista huomattavasti. Uskonto kieltää syömästä ruokaa, joka on valmistettu verestä, sianlihasta tai petoeläimestä. Itsestään kuolleiden eläinten lihan käyttö on myös kiellettyä, ruuaksi valmistettava liha tulee olla teurastettu islamin sääntöjen mukaisesti. Useat muslimit vaativatkin täysin kasvisruokavaliota. Myös alkoholin käyttö nähdään paheena.
- Pienten lasten kohdalla tulee huomioida, ettei lapselle saa antaa muuta, kuin oman äidin maitoa, sillä saman naisen imettämät lapset lasketaan juridisiksi sisaruksiksi. Lisäksi äidinmaidonkorvikkeet sisältävät usein sianrasvaa.
- Muslimeille perhe on todella tärkeä. Heidän on vaikea ymmärtää esimerkiksi pohjoismaista vanhustenhoitoa, sillä muslimikulttuurissa sairaat vanhukset hoidetaan itse.
- Islamin mukaan lasten kasvatus on yksi kaikkein tärkeimpiä asioita elämässä.
- Avioliittoa arvostetaan paljon, naimattomuus on islamilaisissa maissa harvinaista. Muslimimiehellä on oikeus pitää neljää vaimoa, mutta tämä on kuitenkin epätavallista.
- Naisten ja miesten tulisi välttää kontaktia vastakkaiseen sukupuoleen, lukuun ottamatta lähimpiä sukulaisia. Kun kohtaamisilta ei voida välttyä, tulee naisen ja miehen välillä olla tietty välimatka.
- Muslimi ei saisi paljastaa niin sanottuja yksityisiä ruumiinosiaan kenellekään ellei tämä ole välttämätöntä esimerkiksi lääkärissä. Lääkärikäynneillä lääkärin tulee olla samaa sukupuolta kuin potilaana oleva muslimi.

MONIKULTTUURISEN PERHEEN KOHTAAMINEN JA KASVATUSKUMPPANUUS

Vanhemman ja päivähoidon työntekijän kohtaamisessa on erityisesti kiinnitettävä huomiota luottamuksellisen suhteen rakentumiseen. Kuulluksi tuleminen ja molemminpuolinen kunnioitus kuuluvat keskeisesti päivähoiton työntekijän ja lapsen vanhemman väliseen vuorovaikutukseen. Kulttuuriset eroavaisuudet saattavat olla haasteena kasvatuskumppanuudelle, joten varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee tiedostaa kahdessa kulttuurissa elämisen mukanaan tuomat haasteet.

Päivähoiton työntekijöiden tulee tutustua kulttuureihin, joita heidän yksikössään olevat lapset ja perheet edustavat. On tärkeää selvittää perheiden lähtömaiden kulttuurisia tapoja, tottumuksia sekä uskomuksia, ja keskustella niistä vanhempien kanssa. Näin henkilökunta viestii olevansa kiinnostunut lapsesta, ja haluavansa hänen tuntevan olonsa turvalliseksi ja tervetulleeksi päivähoitossa. Erilaiset kulttuuritietoiskut päiväkotiyksikössä lisäävät työntekijöiden kulttuuritietoisuutta.

Yhteistyö on sujuvampaa, kun etsitään kulttuurien välisiä yhtäläisyyksiä ja muistetaan, että kohdataan ensin ihminen, sitten vasta tietyn kulttuurin edustaja.

VINKKEJÄ TYÖSKENTELYN ALOITTAMISEEN

- Valmistaudu huolella perheen ensimmäiseen tutustumiskäyntiin. Varaa siihen riittävästi aikaa!
- Varmista, onko tulkille tarvetta. On tärkeää, että asiat tulevat kummallekin osapuolelle selviksi.
- Valmistaudu kertomaan varhaiskasvatuksen tavoitteista, päivähoitopaikan toiminnasta, päivän kulusta ja lapsiryhmään liittyvistä asioista. Nämä asiat voivat tuntua monimutkaisilta tänne muuttaneista.
- Varaa riittävästi aikaa keskusteluun vanhempien kanssa, jotta he voivat rauhassa kertoa lapsensa ominaistavoista ja yksilöllisistä tarpeista.
- Huolehdi, että viestintä vanhempien kanssa on selkeää, ja että he varmasti ymmärtävät viestittämäsi asiat.
- Tue osaltasi vanhempien vanhemmuutta sekä perheen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan heidän omaa kulttuuriaan unohtamatta.

OLE LÄSNÄ, ANNA AIKAA & KUUNTELE!

TUKIKYSYMYKSIÄ TUTUSTUMISEEN

Näitä tukikysymyksiä voit käyttää apunasi tutustuessasi uuteen perheeseen, jolla on esimerkiksi maahanmuuttotausta.

PERHEEN TAUSTAT

- Mitä haluaisitte kertoa elämästänne entisessä kotimaassanne : perhe, suku, työ, asuminen ym?
- Millaisten vaiheiden kautta lapsi on saapunut Suomeen? Onko perhe Suomessa pakolaisstatuksella tai muulla vastaavalla? (paluumuutto, työ-, avioliitto, perhesiteet tms.)
- Miten perheenne kokemukset ovat vaikuttaneet lapseenne? Onko lapsella esimerkiksi pelkoja? Miten lapsi reagoi muutostilanteisiin?

USKONTO JA KULTTUURI

- Millä tavalla uskonto tai kulttuuri vaikuttaa lapsen elämään? Onko rajoitteita esim. TV, musiikki, pukeutuminen, ruokailu, uiminen tms.?
- Saako lapsi osallistua evankelisluterilaisiin kirkollisiin tapahtumiin?
- Saako lapsi osallistua päiväkodin juhliin ja tapahtumiin? (myös lapsen omat sekä muiden lasten syntymäpäivät?)
- Millaisia juhlia perheessänne vietetään?
- Miten toivoisitte päivähoidon henkilökunnan huomioivan lapsen oman kulttuurin? Millaista tukea toivotte päiväkodilta?
- Miten perheenne on sopeutunut suomalaiseen yhteiskuntaan? Minkä olette kokeneet helpoksi, minkä vaikeaksi?
- Millaista apua toivotte lapsenne kotouttamisessa?
- Mitkä ovat perheenne tulevaisuuden suunnitelmat?

KIELITAITO JA SOSIAALISET SUHTEET

- Miten arvioitte lapsen äidinkielen tasoa?
- Miten arvioitte lapsen suomen kielen tasoa?
- Mitä kieltä perhe käyttää kotona? Mitä lapselle esimerkiksi luetaan kotona ja millä kielellä?
- Onko perheellä Porissa / Suomessa hänen äidinkieltään puhuvia ystäviä tai sukulaisia?
- Onko perheellä suomenkielisiä ystäviä / sukulaisia?

LAPSEN OMAN ÄIDINKIELEN JA KULTTUURIN TUKEMINEN

Monikulttuuristen lasten kulttuurin ja äidinkielen tukeminen on erittäin tärkeää lapsen oman identiteetin muodostumisessa.

ÄIDINKIELI JA KAKSIKIELISYYS

Useat tutkimukset tukevat käsitystä siitä, että oman äidinkielen hyvä osaaminen vahvistaa lapsen tunne-elämän kehitystä ja auttaa lasta oppimaan uusia asioita paremmin. Kun lapsi osaa hyvin omaa äidinkieltään, hän oppii usein myös toisia kieliä helpommin. Eri kielet eivät kilpaile keskenään, vaan tukevat toinen toistaan. Lapsen oppiessa käsitteet ensin omalla äidinkielellään, hänen on helpompi oppia samat käsitteet myöhemmin muilla kielillä.

Kielen oppiminen tapahtuu usein kontaktissa muiden kanssa. Aikuisella on siis tärkeä rooli etenkin pienten lasten kielenopettajana. Kaksikielisyyden kehittäminen ja tukeminen vaatii tietoista toimintaa vanhemmilta ja päivähoidon henkilökunnalta. Ympäristö, jossa puhutaan kahta eri kieltä, on lapselle vaativampi kuin yksikielinen ympäristö, ja siksi kummankin kielen kehittymiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Jotta kumpikin kieli kehittyisi, lapsella tulee olla mahdollisuus saada riittävästi virikkeitä molemmissa kieliympäristöissä. Päiväkodissa lapsi kuulee pääasiassa valtayhteisön kieltä, joten vastuu oman äidinkielen kehittymisestä on lähinnä vanhemmilla.

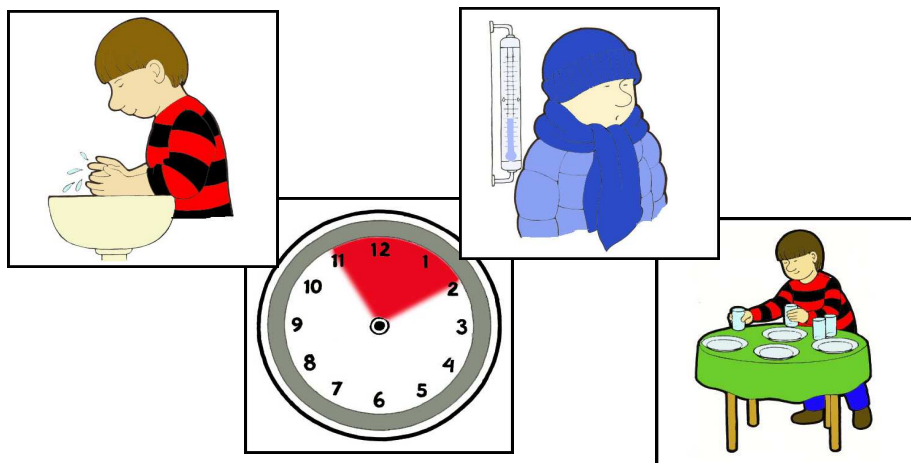
Kannusta vanhempia käyttämään perheen omaa äidinkieltä lapsen kanssa toimiessa. Vanhempien lukiessa tai keskustellessa lapsen kanssa lapsi oppii erilaisia sosiaaliseen kanssakäymiseen tarvittavia taitoja, jotka ovat hyödyksi myös päivähoitossa.

VINKKEJÄ KIELENKEHITYKSEN TUKEMISEEN

- Voit kuvittaa päivähoitoympäristön ja päiväjärjestyksen sekä arkitoimet.
- Voit käyttää erilaisia kuvia myös reissuvihkossa ja päiväkodin tiedotteissa.

Hyviä valmiita selkeitä kuvia ja kuvasarjoja löydät esimerkiksi sivuilta <http://www.do2learn.com/picturecards/printcards/2inch/2inches.htm> ja <http://papunet.net/yleis/materiaalit/kuvapankki.html>

- Tue leikkitilanteita niin, että lapsi saa myönteisiä kokemuksia vuorovaikutuksesta.

KULTTUURI

Lasten ja heidän perheidensä kulttuurien olisi hyvä näkyä sekä kuulua päiväkodin arjessa eri kielinä, tapoina, tavaroina, lauluina, makuina ja tarinoina. Päiväkodissa on useita erilaisia tapoja toteuttaa toimintaa ja käsitellä aihekokonaisuuksia, jotka käsittelevät monikulttuurisuutta. Jotta lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin tukeminen toteutuisi päiväkodissa, olisi myös vanhemmat hyödyllistä saada mukaan toiminnan suunnitteluun. Vanhempia voi pyytää päiväkotiin kertomaan omasta kulttuuristaan ja sen tavoista sekä lapsille että henkilökunnalle.

Tutustu lapsiryhmän kanssa erilaisten uskontojen ja katsomusten tapoihin. Näin lapset oppivat kunnioittamaan toisten erilaisuutta ja lasten keskinäinen yhteenkuuluvuus lisääntyy.

Päiväkotikulttuuriin sisältyy suomaaiseen kulttuuriperinteeseen liittyvää toimintaa sekä kristilliseen perinteeseen kuuluvia juhlia. Kysymykset suomalaisten juhlien sisällöstä mietityttävät usein niin vanhempia kuin henkilökuntaakin. Vanhempien tulee voida tuoda lapsensa päivähoitoon myös näiden juhlien aikana tietäen ja luottaen, että perheen omaa vakaumusta ja uskontoa kunnioitetaan. Lapsille tulisi järjestää tarvittaessa vaihtoehtoista, etukäteen suunniteltua ja mielekästä toimintaa.

LEIKKI

Leikillä on eri kulttuureissa eri merkitys kuin suomalaisessa kulttuurissa. Sitä ei pidetä kaikkialla kasvatuksen ja oppimisen välineenä. Leikkiteemojen ja - materiaalien tulisi kuvastaa eri kulttuureille ominaisia piirteitä. Leikin avulla monikulttuuristen lasten tunne-elämä, erityisesti empatiakyky kehittyy.

VINKKEJÄ MONIKULTTUURISIIN LEIKKEIHIN

- Ohjaa lapsia roolileikkeihin.
- Varaa leikkeihin monipuolista materiaalia huomioiden lasten kulttuuritaustat.
- Nukkeja tulisi olla monenlaisia. Näin erilaisuus ei korostu.
- Vältä liiallista pöytätyöskentelyä.

MAAHANMUUTTAJAN SOPEUTUMISPROSESSI

Maahanmuuttajan sopeutumista uuteen ympäristöön voidaan kuvata vaiheittain eteneväksi prosessiksi, jota kutsutaan sopeutumisprosessiksi. Maahanmuuttajien kanssa työskentelevien henkilöiden olisi hyvä tunnistaa tämän prosessin vaiheet, jotta he ymmärtäisivät asiakkaan sen hetkistä elämän tilannetta. Sopeutumisprosessi on jokaisella yksilöllinen ja siihen vaikuttavat monet eri asiat. Usein sopeutuminen on helpompaa niillä, jotka ovat muuttaneet maahan vapaaehtoisesti ja valmistautuneet siihen. Sopeutumista edistää myös oman lähtömaan samankaltainen kulttuuri, lähiympäristöstä saatu tuki sekä kielitaito ja koulutus. Lasten sopeutuminen tapahtuu helpommin kuin aikuisten.

PROSESSIN VAIHEET

- **Kuherruskuukausivaihe**

Maahanmuuttaja on optimistinen mahdollisuuksistaan uudessa maassa, mutta on samalla tietoinen kanssakäymistä rajoittavista kulttuurieroista.

- **Torjuntavaihe**

Maahanmuuttajaa turhauttavat vaikeudet uuteen kulttuuriin sopeutumisessa ja hän hakee turvaa vanhasta kulttuuristaan. Pienikin vastoinikäyminen voi aiheuttaa voimakkaita tunteita. Tässä vaiheessa maahanmuuttaja saattaa osittain ymmärtää pysyvän tilanteensa maahanmuuttajana.

- **Tasapainonhakuvaihe**

Maahanmuuttaja hyväksyy uuden elämäntilanteensa antamat mahdollisuudet sekä rajoitukset, ja hänen tunteensa alkavat tasapainottua.

- **Useamman kulttuurin hallintavaihe**

Maahanmuuttaja on omaksunut kahden kulttuurin tavat, arvot sekä kielen ja pystyy tasapainottamaan elämäänsä kahden kulttuurin välillä.

PAKOLAISLAPSI PÄIVÄHOIDOSSA

Maahanmuuttajan läpi käymä sopeutumisprosessi on tärkeää huomioida erityisesti pakolaisperheiden kohdalla. Pakolaisstatuksella maahan tulleiden perheiden tilanne on erilainen kuin vapaaehtoisesti maahan muuttaneilla. Pakolaisperheiden kokemukset pakolaisuudesta vaikuttavat merkittävästi heidän arkeensa uudessa kotimaassa. Osa lapsista saattaa oireilla voimakkaasti esimerkiksi traumaattisten tapahtumien vuoksi. Lapsilla voi ilmetä erilaisia oppimisvaikeuksia, sairauksia sekä erilaisia pelkotiloja. Perheillä saattaa olla vaiettuja salaisuuksia, jotka paljastuvat pikkuhiljaa. Kaikki tämä voi hankaloittaa lapsen arkea, ja ilmetä esimerkiksi ylivilkkautena, sulkeutuneisuutena tai häiriökäyttäytymisenä. Ongelmiin tulisi puuttua rohkeasti aikaisessa vaiheessa, ja olla tarpeen vaatiessa yhteydessä muihin alan ammattilaisiin.

VINKKEJÄ ESIMERKIKSI PAKOLAISLAPSEN KOHTAAMISEEN

- Kiinnitä huomiota säännöllisiin rutiineihin ja huolehdi, että lapsella on yksi luottoaikuinen.
- Ennakoi ja jäsennä arkea kuvien avulla (ks. linkki valmiisiin kuviin ja kuvasarjoihin Vinkkejä kielenkehitykseen tukemiseen – kappaleesta tai kansion lopusta löytyvästä linkkiluettelosta).
- Järjestä toimintaa mahdollisuuksien mukaan pienryhmässä. Pyri pitämään ympäristö rauhallisena. Pidä lasta lähellä.
- Suosi yksinkertaisia vuorovaikutusleikkejä.
- Anna lapselle riittävästi aikaa sopeutua uusiin tilanteisiin.

LINKKEJÄ

- www.kansainvalisyyskasvatus.net
- www.yhdenvertaisuus.fi
- www.maailma.net

Ajankohtaisia asioita monikulttuurisuuteen liittyen

- <http://www.redcross.fi/ext/kotopolku/>

Punaisen ristin maahanmuuttajien kotoutumishankkeen sivustot. Hanke päättyi 31.5.2007.

- www.ahaa-avaimia.fi

Avaimia monikulttuuriseen kohtaamiseen

- http://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/toiminta/materiaalit_ja_julkaisut/lastenkasvatusvihkoset/

Vanhemmuuden tukemiseksi Monikulttuurinen osaamiskeskus on tuottanut maahanmuuttajavanhemmille lastenkasvatusvihkosia eri kielillä.

- <http://www.edu.fi/SubPage.asp?path=498,526>

Maahanmuuttajien äidinkielestä ja kaksikielisyydestä

- http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/04_maahanmuutto/07_aineistot_kirjasto/01_esitteet/tulkkivi/tulkkivi_fin.pdf

Tietoa tulkin kanssa toimimisesta.

- www.islamopas.com
- www.uskonnot.fi
- www.romanomissio.fi
- www.venajaseura.com

KIRJALLISUUTTA

- Alitolppa-Niitamo, Anne & Söderling, Ismo & Fågel, Stina 2005. Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Väestöliitto. Helsinki.
- Gyekye, Marjaana, Kurki, Riikka & Muukkonen, Minna. Avainsanoja, S2 opettajan opas. Tammi.
- Hassinen, Sirje 2005. Lapsesta kasvaa kaksikielinen. Jyväskylä. Finn Lectura.
- Ikonen, Kristiina (toim.) 2005. Maahanmuuttajaoppilaiden opetus perusopetuksessa - opetussuunnitelmatyöstä käytäntöön. Opetushallitus 2005.
- Ikäläinen, Sinikka & Martiskainen, Taina & Törrönen Maritta 2003. Mangopuun juurelta kuusen katveeseen. Asiakkaana maahanmuuttajaperhe. Lastensuojelun keskusliitto. Vantaa.
- Opetushallitus 2008. Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa. Helsinki. Edita Prima Oy.
- Rätty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere. Tammer-Paino Oy.
- Suomen Nuorisotyö Allianssi 2000. Kulttuurien välinen kasvatus. Ideoita, harjoituksia, leikkejä ja roolipelejä. Hakapaino.
- Suomi-Venäjä-Seura 2005. Venäläinen tapakulttuuri. Perinteitä ja nykypäivää. Suomi-Venäjä-Seura. Helsinki.

KANSIOSSA KÄYTETYT LÄHTEET

- Alitolppa-Niitamo . Maahanmuuttajien kotoutumisessa perheellä keskeinen merkitys. Viitattu 4.1.2010
www.vaestoliitto.fi/@Bin/287251/ARTIKKELI.pdf
- Alitolppa-Niitamo, Anne, Moallin, Mohamed & Novitsky, Anita 2006. Monikulttuuriset vertaisryhmät. Ohjaajan opas. Ryhmämalli pikkulapsiperheiden vanhemmille. Väestöliiton kotipuu. Topnova. Helsinki.
- Alitolppa-Niitamo, Anne & Novitsky, Anita. i.a. Päivähoito ja kasvatuskumppanuus. Väestöliitto. Viitattu 10.1.2010
www.vaestoliitto.fi/@Bin/240767/Luku_8_OhjaajanOpas3.pdf
- Ekholm, Elina, Magennis, Sophie & Salmelin, Leni 2005. 87. Uusi alku. Käsikirja pakolaisten valinnasta, vastaanotosta ja kotoutumisesta. Helsinki. Edita Prima Oy. Viitattu 12.1.2010
<http://iom.fi/files/Publications/2005/ANNEX%209.1%20Practical%20Guide%20to%20the%20Selection,%20Reception%20and%20Integration%20of%20Resettled%20Refugees%20FINNISH.pdf>
- Hytönen, Marja-Liisa, Laurell, Harri, Mannila, Katriina, Marttila, Irma & Routio, Mirkka 2002. Maahanmuuttajatyön käsikirja. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Selvityksiä 2002:6.
- Islamopas. Viitattu 4.1.2010.www.islamopas.com
- Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto 2004. Viitattu 4.1.2010
www.peda.net
- Kuikka-Kiljunen, Paula 2006. Monikielisiin käsikirja eli varhaiskasvatuksen monikulttuurisuuden käsikirja. Lappeenranta.
- Monikulttuurinen varhaiskasvatus. Pääkaupunkiseudun toimintamalli. MONIKU-sosiaalinen vahvistaminen pääkaupunkiseudun monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa 2005-2007. Helsinki.
- Opetushallitus 2008. Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa. Edita Prima Oy. Helsinki.
- Pohjola, Erkki, Sariola, Eeva-Leena & Simola-Isaksson, Inkeri 1985. Piiri Pieni Pyörii. Musica 1-2. Säestyskirja. Musiikki Fazer Musik. Amer-Yhtymä Oy. Helsinki.
- Porin kaupungin sosiaalitoimen päivähoiton laatukäsikirja 2006. Porin kaupunki. Maahanmuuttajien kotouttamisohjelma 2000.
- Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere. Tammer-Paino Oy.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Helsinki. Edita Prima Oy.
- Suomi-Venäjä-Seura 2005. Venäläinen tapakulttuuri. Perinteitä ja nykypäivää. Suomi-Venäjä-Seura. Helsinki.
- Su Ran, Kim 2009. Maahanmuuttajatilasto Satakunnassa 30.6.2009 mukaan. Pori.
- Tilastokeskus. Viitattu 23.9.2009
www.tilastokeskus.fi

Uskonnot Suomessa. Uskonnot Suomessa –hanke. Viitattu 4.1.2010
www.uskonnot.fi

Viittala, Kaisu 2006. Lasten yhteinen varhaiskasvatus. Tampere.
Tampereen Yliopistopaino Oy.

Yhteiset Lapsemme Ry 2005. Somalialainen kulttuuri ja kasvatus
Suomessa ja Somaliassa. Seminaarijulkaisu. Helsinki.

Ylikoski, Päivi 2009. Asiakas vieraasta kulttuurista, seminaari 19.11.2009.
Pori.

LAIT:

Päivähoitolaki (1973/36) ja –asetus (1973/239)

Kielilaki (2003/423)

Kotouttamislaki (1999/493, uudistettu 27.5.2005)

Ulkomaalaislaki (2004/301)

Perustuslaki (1999/731)

Yhdenvertaisuuslaki ((2004/21)

(www.finlex.fi)

KANSION KUVITUS

Selkokuvien lähde: Kehitysvammaliitto ry. Papunetin kuvapankki,
www.papunet.net, Elina Vanninen

Muu kuvitus:

Liisa Kaikkonen

Janica Vesa